

Nd.

114. Framvarp

til laga nm Brunabótafélag Íslands.

(Lagt fyrir Alþingi 1930).

Verksvið félagsins.

1. gr.

Brunabótafélag Íslands, stofnað með lögum 3. nóv. 1915, er gagnkvæmt ábyrgðarfélag með ábyrgð rikissjóðs fyrir allt að 800000 krónum og ábyrgð váttryggienda eftir því, sem lög þessi ákveða.

2. gr.

Félagið tekur að sér eldsvoðatryggingar á húseignum utan Reykjavíkur, og í Reykjavík ef um semst, og á lausafé, allt eftir þeim nánari ákvæðum, sem lög þessi og reglugerðir setja.

3. gr.

Skylduábyrgð til félagsins hvílir á öllum húseignum í kaupstöðum og kauptúnum, þar með talin hús í smíðum, hvort sem þær eru eign einstakra manna, félaga eða opinberar eignir. Sömuleiðis hvílir skyldutrygging til félagsins á öllum íbúðarhúsum utan kaupstaða og kauptúna, úr hverju efni sem þau eru byggð, svo og geymsluhúsum, sem þeim eru áföst þannig, að þau megi teljast vera í sameiginlegri brunahættu við íbúðarhúsin. Ennfremur á kirkjum, skólahúsum og samkomuhúsum.

4. gr.

Heimilt er félaginu að taka eldsvoðaábyrgð á öllum öðrum húsum í sveitum, svo sem gripahúsum og hlöðum; sömuleiðis er félaginu heimilt að taka í ábyrgð, hvar sem er á landinu, hverskonar lausafé, þar með taldar verzlunarvörur, skip eða báta á landi eða í höfn.

5. gr.

Váttryggingarupphæð húsa ákveðst með virðingargerð, og váttryggir félagið alla virðingarupphæðina; þó má tryggja hús í smíðum samkvæmt skýrslu eiganda. Lausafé skal tekið í ábyrgð eftir skrá, er eigandi semur með áætluðu sanngjörnu verði munanna.

6. gr.

Tryggingar félagsins skiptast í þrjá flokka og myndast af iðgjöldum til félagsins þrjár tryggingarsjóðir, hver fyrir sinn flokk:

1. Tryggingarsjóður af iðgjöldum fyrir hús í skylduábyrgð í kaupstöðum og kauptúnum, 1. flokkur.
2. Tryggingarsjóður af iðgjöldum fyrir öll hús í sveitum utan kauptúna, hvort sem þau eru í skylduábyrgð eða í frjálsri tryggingu, 2. flokkur.

3. Tryggingarsjóðnr af iðgjöldum fyrir lausafé, sem tryggt er í félaginu, 3. flokkur.

7. gr.

Félagið leitar endurtryggingar hjá öðrum brunabótafélögum á því, er váttryggingar, er félagið tekur að sér, eru hærri en hér segir:

A. Hús og mannvirki.

1. Steinhús	kr.	20000,00
2. Timburhús eldvarnarklædd..	—	15000,00
3. Önnur hús og mannvirki	—	10000,00

B. Lausafé.

1. Í steinhúsum	—	12000,00
2. Í timburhúsum eldvarnarklæddum ...	—	9000,00
3. Í öðrum húsum og annað lausafé ...	—	6000,00

Á meðan félagið fær ekki endurtryggingu á lausafé, er því ekki skylt að taka hærri lausafjártryggingar en að framan segir.

8. gr.

Allir þeir, sem váttryggja í Brunabótafélagi Íslands, eru félagsmenn þess. Félagsmenn ábyrgjast hver í sínum flokki hver gagnvart öðrum, að iðgjaldasjóður þess flokks standi í skilum. Þó nær skuldbinding þessi aðeins til eigna þeirra, sem váttryggðar eru í félaginu.

Skadabóta má krefjast af félagsmönnum aðeins á þann hátt, að heimt sé inn aukagjald, er eigi sé hærra nokkurt ár en helmingur hins árlega iðgjalds, er tiltekið er í brunaskírteininu.

9. gr.

Ríkissjóður ábyrgist með allt að 800000 kr., að félagið uppfylli skyldur sínar. Geti félagið ekki af eigin rammleik borgað skadabætur, er skylt er að greiða, leggur ríkissjóður til það, er á vantar, þó aldrei meira en áður nefnda upphæð.

Ef félagið hefir orðið að leita aðstoðar ríkissjóðs til þess að greiða skadabætur, skal styrkur sá, er félagið hefir fengið af ríkissjóði, endurgreiðast smátt og smátt, eftir því sem efni félagsins leyfa. Nú nemur það, er lagt hefir verið fram af ríkissjóði, meira en 50000 kr., og skal félagið þá gera váttryggjendum að greiða aukagjöld þannig, að það, sem fram yfir er 50000 kr., endurgreiðist ríkissjóði á 10 árum í seinasta lagi, ef hægt er, en ávallt skal gæta ákvæða 8. greinar um stærð aukagjalda.

10. gr.

Að því er snertir lausafé og húseignir, sem ekki eru tryggingarskyldar, má ganga úr félaginu í lok reikningsárs félagsins, 15. okt., að undangenginni uppsögn með þriggja mánaða fresti, og gegn því að váttryggjandi greiði iðgjald, og aukagjald ef þörf er á, til þess tíma, er hann gengur úr félaginu.

Enga tryggingu má fella úr tryggingu fyrir þá sök, að iðgjald sé eigi greitt.

11. gr.

Félagið tekur ekki ábyrgð á tjóni, sem orsakast af landskjálfta eða ófriði, né heldur á tjóni, sem af því leiðir, að vátryggjandi, kona hans eða nánustu erfingjar eru valdir að brunanum af ásettu ráði, eða fyrir stórkostlegt hirðuleysi.

Félagið á auk þess rétt á að draga fjórðung af brunabótum, er vátryggjandi hefir út af eldsvoðanum verið dæmdur i sekt fyrir brot gegn brunamálaögunum, eða ef hann hefir gengizt undir það sjálfviljugur að greiða slíka sekt.

12. gr.

Tjón, sem eigi nemur meira en 30 kr., verður eigi bætt, og sé það 200 kr. eða meira, skal draga 30 kr. frá brunabótum. Ef sérstaklega stendur á, má þó gera undantekningu frá þessum ákvæðum.

Ákvæði greinar þessarar gilda ekki um tjón, er stafa af ráðstöfunum til að hindra útbreiðslu eldsvoða, sem þegar er kominn upp.

13. gr.

Skadabætur má eigi greiða af hendi fyrr en haldin hefir verið réttarrannsókn út af brunanum, þó má félagið gera undantekningu frá þessu, ef tjónið nemur eigi meiru en 500 kr.

14. gr.

Bætur fyrir tjón á húsum má aðeins greiða til þess að gera við hús, sem skemmst hefir við bruna, eða endurbyggja á sama stað hús, er brunnið hefir, eða þar sem félagið, i samráði við byggingarnefndir i kaupstöðum og kauptúnum og hreppsnefndir i sveitum, ákveður, og er félaginu skylt að tryggja það, áður en brunabæturnar eru greiddar, að þeim sé réttilega varið. Félaginu er heimilt að veita undanþágu frá byggingarskyldu, samkvæmt ákvæðum fyrri málsgreinar þessarar greinar, þó svo, að 15—20% af brunabótaupphæðinni sé þá dregið frá, nema að almannahagur heimti, að vikið sé frá þessu ákvæði um frádrátt.

15. gr.

Þegar eignir þær, er tryggðar eru hjá félaginu, ern veðsettar, nær veðrétturinn einnig til brunabótasfjárins. Glati veðsetjandi rétti sínum til brunabótanna, á veðhafi engu að síður heimtingu á greiðslu þeirra, svo sem með þarf, til þess að borga kröfuskuld hans með eins árs vöxtum, ef annað veð eða aðrar eignir veðsetjanda hafa ekki hrokkið til.

16. gr.

Tryggingariðgjaldið hvílir á eignum þeim, er tryggðar eru i félaginu, og gengur i tvö ár fyrir öllum öðrum skuldbindingum, er á þeim liggja, nema sköttum til rikissjóðs.

Öll iðgjöld til félagsins, virðingargjöld og skirteinagjöld má heimta með lögtaki.

17. gr.

Eindagi á öllum iðgjöldum skal vera 15. október. Nú eru eignir vátryggðar á öðrum tíma, og skal þá ávallt fyrsta vátryggingartímabilið teljast til 15. okt. þess, er næstur kemur eftir að vátryggingin byrjar, nema vátryggt sé til skemmri tíma. Öll iðgjöld greiðast fyrirfram fyrir vátryggingartímabilið.

18. gr.

Nánari ákvæði um verksvið félagsins, virðingar, iðgjöld, endurtryggingu, brunatjón og brunabætur, ábyrgð félagsmanna og annað fyrirkomulag á málum þess setur ríkisstjórnin með reglugerð.

Stjórn félagsins.

19. gr.

Félagið skal hafa heimili og varnarþing í Reykjavík og stendur undir umsjón ríkisstjórnarinnar.

20. gr.

Félaginu stjórnar framkvæmdarstjóri, er skipaður er af ríkisstjórninni. Félagið greiðir laun framkvæmdarstjóra og annan starfrækslukostnað.

21. gr.

Félagið hefir umbodsmenn í hverjum kaupstað og kauptúni. Í sveitarfélögum utan kaupstaða og kauptúna, sem eru sérstakur hreppur, er hreppsnefndum skylt að annast málefni félagsins, hverri fyrir sinn brepp.

Sérstök ákvæði.

22. gr.

Iðgjaldasjóði kaupstaða og kauptúna, sem félagið varðveitir samkv. 7. gr. laga nr. 54, 3. nóv. 1915, skal varið þannig, að fyrst séu greiddar af sameiginlegum eignum sjóðanna skuldir einstakra sjóða við Brunabótafélag Íslands og það, er hinir einstöku kaupstaðir og kauptún kunna að hafa greitt til að bæta brunatjón umfram iðgjöld, en afgangurinn sé látinn renna í tryggingarsjóð kaupstaða og kauptúna.

Brunabótasjóðir sveitabæja og annara búsa utan kauptúna samkv. 1. gr. laga nr. 35, 27. júní 1921, og hinn sameiginlegi brunabótasjóður samkv. 18. gr. sömu laga, skulu mynda tryggingarsjóði sveitabæja utan kaupstaða og kauptúna, að greiddum skuldum hinna einstöku sjóða.

23. gr.

Af tryggingarsjóði kaupstaða og kauptúna skal taka 10 þúsund krónur og leggja í sérstakan tryggingarsjóð fyrir lausafé, og er það stofnfé lausafjartryggingarsjóða.

Niðurlagsákvæði.

24. gr.

Brjóti váttryggjandi móti lögum þessum eða reglum þeim og skilyrðum, sem sett eru samkvæmt þeim, varðar það réttindamissi til brunabóta eftir málavöxtum, svo sem reglugerð nánar tiltekur.

Í reglugerð má ákveða sektir fyrir brot á ákvæðum hennar, 10—500 kr., er renni í sjóð þann, sem brotið er við.

25. gr.

Með mál út af brotum á lögum þessum skal farið sem almenn lög-reglumál.

26. gr.

Lög þessi öðlast gildi 15. okt. 1931.

27. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi felld lög nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun Brunabótafélags Íslands, og lög nr. 35, 27. júní 1921, um váttrygging sveitabæja og annara húsa í sveitum utan kauptúna, svo og um lausafjártryggingar.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Lagafrumvarp þetta er samið af forstjóra Brunabótafélags Íslands og hefir hann látið fylgja því greinargerð þá, sem hér fer á eftir.

Greinargerð

með frumvarpi til laga um Brunabótafélag Íslands.

Breytingar þær, er í frv. þessu felast, snerta bæði form og efni hinna lögskipuðu brunatrygginga, eins og þeim er skipað nú. Skulu hér raktar nokkuð meginbreytingarnar og ástæður fyrir þeim.

Tryggingarskylda. — Útfærsla hennar.

Brunatryggingum (utan Reykjavíkur) er skipað með tvennum lögnum; annarsvegar með lögum nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun Brunabótafélags Íslands, hinsvegar með lögnum nr. 35, 27. júní 1921, um váttrygging sveitabæja (utan kauptúna). Samkvæmt lögum Brunabótafélagsins er skylduváttrygging til félagsins á öllum húseignum í kaupstöðum og kauptúnum með 300 íbúa eða fleiri, nema húseignum ríkissjóðs. Lögin um váttrygging sveitabæja eru heimildarlög, og hafa aðeins 51 hreppur (af rúmum 200) notað sér heimildina. Með nefndum tvennum lögnum er engin ráðstöfun gerð fyrir brunatryggingum í kauptúnum, sem hafa færri en 300 íbúa. Hafa þan verið svanrækt af löggjöfnni. Og í öllum þeim hreppum, sem hafa ekki notað sér heimild hinna síðarnefndu laga, er samskonar

vænærksla að því er framkvæmdir um almennar brunatryggingar áhrærir. Hins vegar er það vitanlegt, að allmargar húseignir á þessum lóðum munn, mest vegna veðsetningar fyrir lánum, vera váttryggðar, og þá mestpart í erlendum váttryggingarfélögum, en sumar munn vera alls óváttryggðar. Hvorttveggja má teljast óviðunandi frá þjóðhagslegu sjónarmiði, bæði það, að váttryggja hjá erlendum félögum, sem taka miklum mnn (10—75%) hærrí iðgjöld en Brunabótafélag Íslands eða brunabótasjóðir sveitarfélaga, og beina þar með fé út úr landinn, þegar annars gæti verið kostur með aðstoð löggjafarinnar; og eins má hitt teljast óviðunandi, er brunar verða í sveitum og smærri kaupþúnum, að verðmæti húsauna fellur óbætt.

Úr þessu væri bætt með frumvarpinn á þann hátt að leggja tryggingarskyldu samskonar á hús í kaupþúnum með færri en 300 íbúa eins og nú hvílir að lögum á kaupþúnum með fullum 300 íbúnum og kaupstöðum, og með því að leggja tryggingarskyldu á þá hreppa, sem ekki hafa notað heimildina um stofnun brunabótasjóða fyrir hús utan kaupþúna samskonar og nú hvílir á hinum hreppunum, sem hafa notað sér heimildina. Hvorugt getur talizt að nokkrn leyti athngavert, hvorki út frá hngsun og tilgangi löggjafans (sbr. fyrrnefnd tvenn lög), eða frá sjónarmiði váttryggjenda. Með tilliti til alls þessa má það miklu fremur teljast gagnlegt og sjálfsagt. Fyrir váttryggjendur er það hið sama gagn og nand-syn og fyrir þá váttryggjendur, er þegar hafa váttryggt. Þá getur það og eigi talizt meira harðræði eða iræði frá ríkisvaldsins hálfu en það, sem þegar hefur verið gert, þar sem kaupstaðirnir og hin stærri kaupþún hafa verið skylduð til að tryggja og þan tekin í ábyrgð, og það án þess (upphaflega) að nokkrn tryggingarsjóður væri til (nema ábyrgð ríkissjóða), og engin vissa fyrir að endurtrygging fengist. Sama ástæða er til að leggja skylduváttrygging á hús í smíðum á skylduváttryggingarsvæðinum sem önnur hús.

Sameining B. Í. og brunabótasjóða sveitarfélaga.

Sú höfuðformbreyting felst í tillögnum frumvarpsins, að tekin eru saman í eina heild bæði hin nmræddu lög Brunabótafélags Íslands og brunabótasjóða sveitarfélaganna. Fyrir skipting þeirra í tvenn lög, sem nú er, eru ekki gildar ástæður, svo framarlega sem fallizt er á að gera sveitabæjartryggingarnar að almennri tryggingarskyldu. Vitanlega nær sameining þeirra ekki til þess, að sömn iðgjöld verði ákveðin í sveitum, kaupþúnum og kaupstöðum. Munur á iðgjöldum yrði eftir sem áður gerður með reglungerð fyrir iðgjaldaflokknum og ákvörðun iðgjalda, eftir því sem eðlilegar ástæður lægin til. Breytingin er í sjálfu sér ekki mikil, þar sem ætlazt er til, að tryggingarnar verði í þrennum aðgreindum deildum, sbr. 6. gr., en við sameininguna yrði framkvæmd öll miklum mun einfaldari og ljósari, en hin gagnkvæma ábyrgð félli alveg eðlilega.

Afnám sjálfsábyrgðar.

Húseigendur, er skylduváttrygging hvílir á, hafa nú sjálfsábyrgð á einum sjötta virðingarverðs eftir hvorumtveggja lögunum, og að því er snertir húseigendur, sem váttryggja hjá Brunabótafélagi Íslands, utan skyldntryggingarsvæðisins á $\frac{1}{3}$ hluta, og má þennan hluta hvergi váttryggja (sjá 2. og 10. gr. laganna um stofnun Brunabótafélags Íslands og 2. gr. laga um váttrygging sveitabæja). Upphaflega var

sjálfsábyrgðin fyrir sveitabæjartryggingum $\frac{1}{8}$, en var lækkað 1921 niður í $\frac{1}{16}$ hluta. Ákvæði þetta mun npphaflega hafa verið sett af tveim ástæðum: 1) til þess að takmarka ábyrgð tryggingarfélaganna og 2) til þess að halda húseignum til gætni um meðferð elds, er brunnahætta gæti stafað af. — Það er skiljanlegt, að nokkur sjálfsábyrgð væri ákveðin í upphafi til varúðar fyrir ábyrgðarfélögin á meðan engin reynsla var fengin, engir sjóðir til og óvíst um hvort endurtrygging fengist. En nú horfir öðrnvísni við, er allt þetta er fengið. Sjóðir eru nú orðnir meiri en nemur ábyrgð rikissjóðs — er upphaflega var eini tryggingarsjóðurinn — nál. 1.140.000 kr. fyrir hvoratveggja þessara trygginga. Þannig hefir reynslan orðið, og það þrátt fyrir það, þótt iðgjöld hinna lögskylduðu trygginga hafi verið stórum lægri en annara tryggingarféлага, sem starfa hér á landi, svo sem fyrr er sagt; en að visn hafa engin veruleg stór-óhöpp komið fyrir, og það þrátt fyrir það, að framkvæmdir til brunavarna hafa verið mjög ófullkomnar. Má vænta, að eigi verði það fremur hér eftir en hingað til, er sett verður betra eftirlit með brunnavörnum og brunnavarnartæki fullkomnuð smátt og smátt.

En að því er endurtryggingunni viðvikur, þá hefir Brunnabótafélag Íslands þannig samninga nú, að endurtryggt er að helmingi allt brunabótaandvirði einstakra húsa npp að 20 þúsund króna váttryggingarverði, en allt andvirði þess, er fer fram úr 20 þús. króna váttryggingarverði. Þannig hefir Brunabótafélagið ekki hærri áhættu á nokkru einstöknu húsi (eða húsaþyrpingu í sameiginlegri brunahættu) en 10 þús. krónur.

Heldur mun mega gera litið úr þýðingu þeirri, er sjálfsábyrgðin gæti hngsanlega haft fyrir varfærni húseigenda um meðferð elds, er valdið gæti íkveikju. Tvennt gæti komið til greiná, er haft gæti þýðingu í þessum tilliti: 1) Áhætta húseiganda vegna sjálfsábyrgðarinnar og 2) Freisting hans til að hagnast af brunannum. Um þessi atriði sameiginlega er það að segja, að það er oft að aðrir, eða fleiri, en húseigendur búa í húsum, og þá kemur hvorug þessi ástæða til greina, enda verða fæstar íkveikjur í húsum af völdum húseigenda sjálfra, þótt þeir búi í þeim. Um gætni um meðferð elds munu aðrar ástæður valda mestu, og það er ótti manna við eldsvoða, veldbræðslæ svoköllnuð, og svo hitt, hvort menn eru (húseigendur eða aðrir) gætnir og athugnlir eða ógætnir og athngalittir að eðlisfari. Og þótt húseigendur eigi ekki á hættn hluta af húsverðinu, þá eiga þeir (og íbúarnir) margt og mikið annað á hættn, en það er fyrst og fremst líf og límir, atvinnuspjöll og óþægindi, er húsbrennann hlýtur alltaf að verða samfara. Loks mun oft vera í áhættn lansafé, bæði húseigenda og annara íbúa.

Freisting húseigenda til að hagnast af húsbrenna, ef fulltryggð værn, gæti hvorki verið mikil eða almenn, þar sem ekki fæst tryggt fyrir hærri npphæð en matsverð — við það yrði að halda fast — og ennfremur með tilliti til áhættu þeirrar, er fyrr er nefnd. Auk þess er full útlausn brunabóta miðuð við það, að byggt sé upp aftur á sama stað, nema annað sé nauðynlegt, ella er dregið 15—20% frá brunabótum. Sé um að ræða glæpsamlega tilhneigingu og framferði á annað borð, þá eru það öfl, sem eru þess eðlis, að hömlur sem þær, er hér er um að ræða, hafa enga þýðingu, enda engar bætur greiddar, ef nppvíst verður, að húseigandi eða hans nánustu eru á þann hátt valdir að brinna, nema fyrir kröfuskuld eiganda, ef húsið er veðsett (sbr. 15. gr.).

Hinsvegjar er að lita á ávinninginu við það að fulltryggja og aðrar ástæður, er að því lúta.

Meginástæða fyrir því að váttryggja hús fyrir eldsvoða er sú, að húsin, þ. e. verðmæti þeirra, falli ekki óbætt, er eldsvoða ber að höndum, enda er það ónmflýjanlegt til að gefa húsunum verðgildi, er lán þarf að fá út á þan. Á meðan ekki er tryggt fullt andvirði, er því ekki stigið nema spor í áttina til þess, sem ætlað er, og það verðmæti fellur þá óbætt, séna óváttryggt er, ef eldsvoða ber að höndum. Vitaulega hefir það og verið ætlun löggjafarinnar að stíga sporið fullt þegar fært þætti.

Það er og í mesta máta óvildfelið af löggjafarvaldinu að skylda menn til að tryggja hjá einn váttryggingarfélagi, en þanna mönnum-jafnframt að tryggja fyrir fullt verð, en það gætu þó þeir, sem vildu, ef tryggingarnær væru frjálsar. Það er brot bæði á grundvallarástæðunum fyrir tryggingunum og á rétti borgaranna til að tryggja eignir sínar eftir föngum. — Hefir og þetta atriði valdið nokknri óánægju hjá váttryggjendum, sem vonlegt er.

Loks er að geta þess, að safákv. lögum og reglugerðum Byggingar- og landnáms sjóðs er lántakendum úr sjóðnum gert að skyldu að váttryggja fyrir fullt kostnaðarverð þan hús, sem lánað er til. Ef sjálfsábyrgðinni væri haldið, þá væri þeim gert ókleift að tryggja hjá Brunabótafélagi Íslands eða i brunnabótasjóðnum sveitarfélaganna, heldur væru þeir neyddir til að váttryggja utan þeirra. Kemur það hatramlega í bág við aðalhnngsunina með stofnum hinna lögskipuðu trygginga.

Þáttaka sveitarfélaga í tryggingunni.

Samkvæmt lögum Brunabótafélags Íslands er þeim kaupstöðum og kaup-túnnum, sem þan ná til, ætlað að taka þátt í áhættunni við trygginguna að einum sjötta ($\frac{1}{6}$) hluta virðingarverðs hins tryggða, eða $\frac{1}{6}$ hluta þeirrar npphæðar, sem Brunabótafélagið ekki endurtryggir, og fellur tilsvarendi hluti af iðgjöldnum i tryggingarsjóð hvers sveitarfélags. En samkvæmt lögnum nm váttryggingu sveita-bæja bera hin einstöku sveitarfélög $\frac{1}{2}$ áhættunnar, en hinu helmingurinn er váttryggður í hinum sameinaða brunabótasjóði fyrir sveitahíbýli, og skiptast iðgjöldin á milli sjóðanna og hins sameiginlega sjóðs eftir því. Með þessari tilhögn er lögð of mikil áhætta á hin einstöku sveitarfélög (orðið sveitarfélög táknar hér bæði sveitir, kauptún og kaupstaði), enda hefir sú orðið raunin á, þegar miklir brunar hafa komið fyrir, þá hefir áhættan orðið meiri en hinir einstöku sveitarsjóðir hafa getað borið (v. br. Stokkseyri o. fl.).

Þessi tilhögn er gagnstæð frumhnngsun allra trygginga, en hún er sú, að dreifa áhættunni sem mest, því eru endurtryggingar. Það er andskilið, að ef mikill brunni kæmi fyrir í kauptúnum eða kaupstöðum, svo að brynum heil hverfi, þá yrði sérhluti þeirra í brunatjóninu þeim langt nm megu. Sennilega hefir það vak- að fyrir löggjafanum, að þetta ákvæði styddi að því, að sveitarfélögin kæmn á hjá sér sem bestum brunnavörnum og hefðu betra eftirlit með því, að einstakling-arnir gættu sem best fyrir mæla brunamálalaganna. En reynslan staðfestir það ekki, að þetta hafi orðið. Við athngun á ástandi brunnavarnanna og eftirliti með brunamálalögnum i kaupstöðum og kauptúnum, sem gerð var að tilhlutan

Brunabótafélagsins næstl. sumar, kom það í ljós, að eftirliti og framkvæmdum í þessu tilliti er mjög áfátt og vanrækt. Hið líklegasta til að ráða bót á því er yfirteflirit það, sem sett var á síðasta þingi.

Með tilliti til framanritaðra ástæðna er lagt til að afnema algerlega sér-áhættu hinna einstökn sveitarfélaga, en láta hvert styðja annað með því að gera áhættuna sameiginlega og dreifa henni þar með sem mest, og endurtryggja svo vitanlega líkt og þegar er gert. Ættu þá sérsjóðir sveitarfélaganna, að greiddum skuldnun hinna einstökn, og því sem lagt hefir verið fram úr sveitar- eða bæjar-sjóðnum nmfram iðgjöld, að falla til varasjóðs (tryggingarsjóðs) Brunnabótafélagsins.

Um trygging á húseignum ríkissjóðs.

Í lögum Brunnabótafélagsins (26. gr.) er gert ráð fyrir, að ríkið leggi í sér-stakan tryggingarsjóð fyrir húseignir sínar. Þetta ákvæði hefir aldrei komið til framkvæmda, enda virðist það vera bæði óeðlilegt og fyrir ríkissjóð ótryggilegt. Það virðist óeðlilegt, að ríkið komi sér hjá að hlíta sömn kjörum (sjálfsábyrgð) og það skyldar borgaranna til að hlíta. Og það virðist óhyggilegt fyrir ríkissjóð, þar sem hjá honnum er mestpart nú að ræða stórar áhættur, og ef fyrir kæmi brunni, þá er ólíklegt, að sérsjóðnr ríkissjóðs væri megnugnr að bæta tjónið. Má í því sambandi minna á Hvanneyrarbrunnann. Hinsvegar væri hætta Brunnabótafélagsins ekki mikil eftir nágildandi endurtryggingarsamningi, þar sem hámark hverrar áhættu er fyrir félagið 10 þús. króunnr. Réttast virðist þá að afnema þetta ákvæði og láta húseignir ríkissjóðs (utan Reykjavíkur) sæta sömn fyrir-mælnum og önnur hús í skyldntryggingu. Húseignir ríkissjóðs munnu til þessa hafa verið vátryggðar ýmist hjá Brunnabótafélaginu eða hjá erlendum félögum, eða jafnvel ótryggðar sumar hverjar (en nú mun vera ráðin bót á þessu síðast-talda).

Lausafjártryggingar.

Það má segja, að fyrir lausafjártryggingum senn hinar sömn þjóðhagslegu ástæðnr sem fyrir hústryggingum, einkum þegar nú stærri verðmæti er að ræða, sem og einnig hitt, að nauðsyn sé að stndla að því að gera þær innlendar, að sem mestu leyti að hægt er, svo að hvorki hagnaðnrinn af þeim né fjármagn það, sem dregst saman fyrir þær, renni út úr landinu. Jafnframt er og skylt að stndla að því, að lausafjártryggingar megi verða vátryggjendum hæfilega kostn-aðarsamar, en ef miðað er við samanbrnd á iðgjöldum fyrir húsatryggingar á milli hinna innlendu lögtrygginga og hins erlenda-danska-iðgjaldasambands (Tarifförening), þá er ekki ólíklegt að setla, að tryggingariðgjöld sambandsins senn nokknd dýrari en þörf er á. Þó er ekki ástæða til, að svo stöddu, að gera lausa-fjártryggingar að skyldntryggingu hjá hinum ríkisstofnunum tryggingarfélagum, né heldnr jafnríkar ástæðnr fyrir því sem nú húsatryggingar. En vinna ber að því að gera þær sem almennastar og innlendar að mestu leyti af fyrrnefndum ástæðnum. Hefir það og verið sætln löggjafarinnar, þótt hægt og varlega hafi verið farið. Skal nú vikið nokknd nánar að öllum ástæðnum þessu áhrærandi.

Í gildandi lögum eru ýmsar takmarkanir settar nm lausafjártryggingu, sumar ófrávikjanlegar, sumar skilyrðisbundnar, og eru sumar þeirra eðlilegar, en

aðrar ekki. Hafa þessar takmarkanir valdið því, að lausafjártryggingar hafa lítt (Brunabótafélag) eða ekki (sveitabæjabrunabótasjóðir) komið til framkvæmda. Í lögnum Brunabótafélagsins eru settar þessar skilyrðisbundn takmarkanir:

1. Að samanlögð váttryggingarupphæð lausafjár megi ekki vera meiri en $\frac{1}{3}$ af samanlagðri váttryggingarupphæð húsa (1. gr.).

2. Að engin ein lausafjártrygging megi nema meirn en 6000 kr. (1. gr.).

Þessar takmarkanir falla niður, ef endurtrygging fæst (4. gr.).

Aftur á móti er sett sem föst óhreyfanleg takmörkun:

3. Sjálfsábyrgð váttryggjanda:

a. Í kaupstöðum og kaupþúnum með fullum 300 íbúum og í Reykjavík að $\frac{1}{6}$ hluta (2. gr.).

b. Utan skyldu-váttryggingarsvæðis Brunabótafélagsins og Reykjavíknr og enn fremur utan skyldu tryggingar, er hreppur hefir stofnað að $\frac{1}{3}$ hluta (2. gr.).

Í lögum um tryggingu sveitabæja eru sett hliðstæð skilyrði um tryggingu lausafjár, en að anki það skilyrði, að lausafjártryggingar koma ekki til framkvæmda fyrr en endurtrygging er fengin erlendis. Nú er sú endurtrygging ófengin enn, og hefir þess vegna ekki lausafjártrygging komið til framkvæmda í brunabótasjóðum sveitarfélaganna. Eftir tillögnum frv. um lausafjártryggingar er ætlað til, að sömu reglur gildi um þær hvar sem er á landinu, og þarf því ekki að ræða sérstaklega um lausafjártryggingar eftir lögunum um váttryggingu sveitabæja, þar sem öllum lausafjártryggingum er ætlað að falla undir ein og sömu lagaákvæði.

Að því er snertir hinar skilyrðisbundn takmarkanir í lögnum Brunabótafélags Íslands (1. og 2.) má segja, að þan séu að nokkru eðlileg á meðan endurtrygging er ófengin, en þegar þún er fengin, falla þau niður. Aðeins getur það verið álitamál, hvort takmörkin eru hæfilega sett og hvort þan mættu ekki vera sveigjanleg. Eru tillögn frv. þar nokkur aðrar og mismunandi eftir ástæðum, sem fyrir hendi eru (sjá frv. sjálf). Fyrri takmörkunina má þó telja óþarfa vegna hinnar síðari, því svo lengi sem hennar gætir, þ. e. svo lengi sem endurtrygging fæst eigi og þar af leiðandi ekki verða teknar hærri einstakar áhættur en 6 þús. króunnr (eftir frv. 6–12 þús. kr.), þá getur það ekki komið fyrir, að samanlagðar lausafjártryggingar fari fram úr $\frac{1}{3}$ húsatrygginga. En af því leiðir þá aftur, að hið fyrra atriði er meinlaust, jafnframt því sem það er gagnslaust.

Aftur á móti, ef endurtrygging fengist og Brunabótafélagið gæti tekið að sér einstakar áhættur, er gætu numið jafnvel 100 þúsund krónum (vörnr), þá gætu lausafjártryggingarnar stigið yfir fyrri takmarkið, og þá væri það komið til boga. Áhætta Brunabótafélagsins yxi ekki til vernlegra muna fyrir það, vegna þess að endurtryggt væri það, sem einstakar váttryggingarupphæðir færn fram úr hinu setta hámarki.

Þar sem því fyrri takmarkið ($\frac{1}{3}$ af samanlagðri upphæð húsatrygginga) virðist þýðingarlaust á meðan endurtrygging fæst ekki, en getur orðið að boga, er endurtrygging er fengin, þá virðist eiga að afnema það.

Um þriðju takmörkunina, hina óskilyrðisbundnu (þ. e. sjálfsábyrgðina) er nokkru öðru máli að gegna, svo framarlega sem fallið er á að vinna að því

að færa lansaþjártryggingar inn í landið meira en nú er. Þar sem lansaþjártryggingunum er ætlað að vera frjálsum og óbundnum (ekki skyldntrygging eins og á húsum), þá er það andskilið, að menn leita ekki til Brunabótafélagsins með þær, ef það tryggir ekki fullt verðmæti eins og önnur félög. Öll ákvæði um lansaþjártryggingar mega því heita óþörf, og öll viðleitni til að færa lansaþjártryggingar á hendur Brunabótafélagsins tilgangslans, á meðan ákvæðin um sjálfsábyrgð eru látin gilda. Fyrir félagið virðist ekki geta stafað af afnámi sjálfsábyrgðarinnar nokkur hættu, fram yfir það, sem hverjinn öðrn félagi, sem tryggir fyrir fullt verðmæti, stendur af lansaþjártryggingum, enda sjálfsagt að setja um lansaþjártryggingar sem strangastar og ítarlegastar reglur að öðrn leyti.

Um skiptingu félagsins í þrjá tryggingarsjóði.

Hin gagnkvæma ábyrgð, er lögin ákveða á milli vátryggjenda í félaginu, mun gera það nauðsynlegt að flokka vátryggingarnar eftir tegundum og eðli þeirra í þrjá tryggingarsjóði. Það væri nauðsynlegt að láta vátryggjendur í sveitum, þar sem tæpast getur verið um nokkra sambrunnahættu að ræða, vera í gagnkvæmri ábyrgð með vátryggjendum í kaupstöðum og kaupsýnum, þar sem þar á móti getur verið að ræða um stóra sambrunnahættu. Ekki heldur virðist vera rétt að gera lansaþjártryggjendum gagnkvæma ábyrgð með hinum tveimur fyrrnefndu vátryggingarflokkum. Álitamál gæti enda verið, hvort hin gagnkvæma ábyrgð getur átt við um lansaþjártryggingar. En þar sem enginn sérstakur varasjóður er myndaður fyrir lansaþjártryggingar, en varasjóður Brunabótafélagsins er þó dálitlu leyti myndaðr af iðgjöldum lansaþjártrygginga, virðist réttmætt að taka einhverja litla upphæð af varasjóði þess og mynda þar með stofn til varasjóðs fyrir lansaþjártryggingar. Álitamál getur verið, hvað sú upphæð ætti að vera há. Í frv. er stungið npp á 10 þúsund krónum. Þykir það sennilega áætlað eftir hlutfallinu á milli lansaþjártrygginga og húsaþýgginga að undanförunu. — Hin lögákveðna ábyrgð ríkissjóðs væri svo sem bakþýgging fyrir alla tryggingaflokkana. Má vona, að héðan af þurfi ekki til hennar að taka, þar sem svo vernlegir varasjóðir eru þegar myndaðir.

Lögin geta náð til Reykjavíkur.

Eftir lögnnum er váþýgging húseigna í Reykjavík utan við verksvið Brunabótafélagsins. Eins og nú stendur er eðlilegt að svo sé, vegna þess, að iðgjöld fyrir húseignir í Reykjavík eru lægri, eftir þeim samningi, sem þærinn hefir nú, en varlegt væri fyrir Brunabótafélagið að taka. En ef ástæður kynnu að breytast þannig, að samán gætn farið hagsmunir váþýggingjenda húseigna í Reykjavík og hagsmunir Brunabótafélags Íslands, þá virðist rétt, að lögin séu þannig útbúin, að þan standi því ekki í vegi, að samningar geti tekizt á milli Brunabótafélagsins og Reykjavíkurbæjar.

Ank framangreindra meginþreytinga felast í frv. nokkrar minni háttar þreytingar, sem hér eru ekki gerðar að nmtalsefni.

Um einstakar greinar frv. þykir ekki ástæða að fjölyrða. Þær eru sniðnar eftir lögum nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun Brunabótafélags Íslands, og lögum nr. 35, 27. júní 1921, um váttrygging sveitabæja (ntan kauptúna). Ern ákvæði frv. miklum mun einfaldari en ákvæði nefndra laga, m. a. af því, að sleppt er sjálfsábyrgðinni og hluttöku sveitar- og bæjarfélaga í áhættunni.